

ACTA CARSOLOGICA	32/2	8	91-103	LJUBLJANA 2003
------------------	------	---	--------	----------------

COBISS: 1.04

**PRIMERJAVA FRANCOSKE IN SLOVENSKE KRAŠKE IN
SPELEOLOŠKE TERMINOLOGIJE**

**COMPARISON OF FRENCH AND SLOVENE KARSTIC AND
SPELEOLOGICAL TERMINOLOGY**

BERTA MRAK¹

¹ ŠD Rozna dolina, Cesta 27. aprila 31, Blok 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Prejeto / received: 10. 3. 2003

Abstract

UDC: 551.44:001.4

Berta Mrak: Comparison of French and Slovene Karstic and Speleological Terminology

The article compares karstic terminology of the two world Karst forces – Slovenia and France, whose scientists have been collaborating for a very long time. From the etymological point of view, the comparison shows that the two vocabularies exerted mutual influence on each other, which in turn brought about several errors when new terms were being adapted. The article also describes some differences in terminology and deviations in the typology of more specific terms, as well as points out great similarity between general terms. The comparison also deals with different lexical abundance of the two terminologies, and concludes with a presentation of some karstic phenomena unique in both countries.

Key words: karstology, speleology, terminology, France, Slovenia.

Izveček

UDK: 551.44:001.4

Berta Mrak: Primerjava francoske in slovenske kraške in speleološke terminologije

Prispevek primerja kraško terminologijo dveh kraških velesil – Slovenije in Francije, katerih strokovnjaki •e dolgo časa zgledno sodelujejo. Ob primerjanju kraških in speleoloških izrazov ene in druge terminologije se z etimološkega vidika poka•ejo recipročni vplivi in nekatere zmotne pri prevzemanju terminov, določene razlike pri poimenovanju oziroma odstopanja pri delitvi bolj specifičnih izrazov ter nekaj več podobnosti pri tipologiji bolj splošnih terminov. Primerjava govori tudi o razlikah v bogatosti besedišč in se zaključí s nekaterimi svojevrstnimi kraškimi pojavi v obeh dr•avah.

Ključne besede: krasoslovje, speleologija, terminologija, Francija, Slovenija.

UVOD

Tako za Slovenijo kot za Francijo lahko trdimo, da sta kraški velesili. Kraška pokrajina predstavlja v Franciji približno tretjino ozemlja, v Sloveniji pa so se kraški pojavi izoblikovali na približno polovici celotnega površja. Krasoslovni vedi sta v obeh državah zelo plodoviti, kraška terminologija bogato razvita, strokovnjaki obeh pa že dalj časa zgledno sodelujejo. Prva raziskovanja in odkrivanja kraških pojavov so bila na apnenčasti planoti Kras med Tršaškim zalivom in Vipavsko dolino. Pokrajinsko ime je kmalu postalo mednarodni pojem za tovrstni tip pokrajine. Med raziskovalci, ki so se prvič srečali s kraškimi pojavi pri nas, so bili tudi francoski strokovnjaki. Baltazar Hacquet, ki je med leti 1766 in 1787 živel na Kranjskem, je v svoji knjigi *Oryctographia Carniolica* zapisal, da ne najdemo "kraških" pojavov samo na planoti Kras, ampak tudi drugje. Konec 19. stoletja so bili izrednega pomena obiski francoskega speleologa E.A. Martela, saj je "frankofono" javnost seznanil z našim Krasom in z njegovimi jamami. S svojimi raziskovanji je pripomogel, da je bila Postojnska jama priznana kot najdaljša v Evropi in omogočil, da je svet zvedel za postojnsko jamarsko društvo Anthron. Opozoril je na obsejna še neraziskana območja dinarskega krasa (Kranjc, 1998).

Danes so francosko-slovenske okrogle mize, seminarji in srečanja pogoste oblike sodelovanja, zato je smiselno spregovoriti tudi nekaj besed o terminologiji. Kraški in speleološki izrazi ene in druge terminologije so bili primerjani z vidika etimoloških vplivov in s strani tipologij, tako specifičnih kot bolj splošnih kraških pojavov. Iskane so bile tudi razlike in podobnosti v bogatosti besedišč in posebnosti rezervirane za obravnavani kraški in speleološki terminologiji. Ob tem je potrebno spomniti, da se izrazoslovje konstantno spreminja, dopolnjuje in da ostaja pri nekaterih pojavih še veliko nerešenih vprašanj, nedorečenih stvari in razhajanj v rabi.

METODOLOGIJA

Na mednarodnem srečanju speleologov v Avstriji je bil leta 1971 sprejet predlog o izdaji slovarjev kraške terminologije s čim bolj natančnimi definicijami kraških pojavov v državah, kjer je krasoslovje najbolj razvito. Tako je v Sloveniji pod Gamsovim vodstvom izšla "Slovenska kraška terminologija", v Franciji pa Gézov "Léxiques des termes français de spéléologie physique et de karstologie". Pri delu sem se poleg zgoraj omenjenih terminoloških slovarjev oprla tudi na Fénélonov *Vocabulaire français des phénomènes karstiques*, UNESCO-ov *Glossary and multilingual equivalents of karst terms* in Panošev novejši terminološki slovar - *Karsologická a speleologická terminologie*. Primerjavo sem dopolnila z raznimi slovenskimi in francoskimi prispevki, ki zadevajo problematiko terminologije, in terenskim delim.

PREVZETI KRAŠKI IZRAZI IN NASTALE ZMOTE

Ob primerjanju kraških in speleoloških izrazov slovenske in francoske terminologije lahko z etimološkega vidika govorimo o recipročnih vplivih in nekaterih nastalih zmotah pri prevzemanju terminov v domače izrazoslovje. Zaradi skromnega obsega etimoloških slovarjev in leksikonov je težko z gotovostjo določiti izvor posameznih izrazov, še posebej ker gre za strokovne izraze, rezervirane za posamezno stroko, poleg tega so si nekateri viri medseboj neenotni. Potrebno je upoštevati še načelo indirektno etimologije, kar pomeni, da je prenos določenega izraza prišel v rabo preko tretjega jezika, v našem primeru zaradi politične situacije v preteklosti verjetno

najpogosteje preko nemščine. Izbrani primeri pričajo, da je bil velik del kraških izrazov obeh terminologij prevzet v domači besednjak kot tujka ali izposojenka - prve so deloma, druge pa popolnoma prilagojene jeziku.

Med prvimi izrazi slovenskega oziroma slovanskega izvora, ki jih je prevzel tudi francoski kraški pojmovnik, so zagotovo lokalni izrazi za prvič odkrite tovrstne kraške pojave na območju med Tršaškim zalivom in Vipavsko dolino. Tak primer je termin **jama**, s katero se označuje podzemeljsko votlino in je po Panošu srbskohrvaškega in slovenskega izvora. Po Fénélonu naj bi bil termin le redko v rabi, saj za isti pojav raje uporabljajo francoske izraze kot so *cavité*, *caverne* ali *grotte*. Naslednji izraz slovenskega izvora je **dolina** oziroma *doline* v francoščini in pomeni ljudski izraz za vrtačo. Zanj lahko sklepamo da je bil slovenski termin sprejet v francosko literaturo prek nemškega jezika (*doline*), saj je bil za časa Habsburške monarhije, katerega del je bilo tudi slovensko ozemlje, uradni jezik nemščina. Termin **ponor** je po Panošu slovenskega oziroma srbskohrvaškega porekla, francoska terminologija uporablja tudi izraz *perte*. Razhajanja v pomenu bodo izpostavljena v nadaljevanju. Za kraški izraz **kamenica** Panoš pravi, da je slovenskega izvora, Fénélon trdi, da je srbskohrvaškega, v mednarodno rabo pa naj bi ga vpeljal Roglič. Slovenski krasoslovci za tovrstne skalne vdolbinice pogosteje uporabljajo izraz škavnica. Pri izrazu v francoščini je prišlo z namenom ohranitve lokalne izgovorjave do manjših črkovnih sprememb, in sicer se "c" piše z "tz" - *kamenitza*. Enako velja tudi za kraške izraze kot so **polje**, ki se v francoskem jeziku piše z akcentom - *poljé*, pri teminih **hum** in **uvala** se pred črko u vrine črka o - **houm**, **ouvala**, v nasprotnem primeru bi se obe besedi izgovorili z zvnečim u-jem. Polje je po Panošu slovenskega in srbohrvatskega izvora, hum in uvala pa srbohrvatskega. Termin hum, ki v kraški literaturi pomeni osamljen korozijsko-erozijsko-denucijski osamelec višjega reliefa, zlasti na dnu kraškega polja, je po Fénélonu v mednarodno literaturo vpeljal Cvijić. Med prevzete izraze bi lahko pripisali tudi termin *orgues géologiques* oziroma **geološke orgle**, katerega naj bi ravno tako vpeljal Cvijić in je grškega izvora (Fénélon, 1968). Slovenska kraška terminologija sicer opozarja, da lahko zasledimo neenotna poimenovanja. Na koncu naj omenim še izraz **kras**, ki se je v tuji literaturi zaradi takratne politične situacije uveljavil kot nemški izraz *karst*. Časovno gledano ga je Francija prevzela okrog leta 1892, deset let kasneje pa naj bi začeli uporabljati tudi pridevniški izraz *karstique* oziroma **kraški**.

Tudi v slovenski kraški literaturi zasledimo kraške termine, za katere bi lahko trdili, da so bili posredno ali neposredno sprejeti iz francoske terminologije. Za poimenovanje pol-jame je prešla v rabo beseda **abri**, ki je bila najverjetneje vpeljana iz francoskega izraza *abri-sous-roche* (zavetje-pod-skalo). Povsem verjetno je, da je bil v rabo sprejet preko nemškega jezika, saj ga nemška terminologija ravno tako pozna in uporablja. Bolj dobrodošel bi bil domači izraz podvis, ki ga predlaga •e Savnik. Naslednji termin je •e znana **estavela** oziroma *estavelle*, ki je postala tudi primer zmotne rabe. Ker je bilo takih primerov več, bodo podrobneje predstavljeni v nadaljevanju. Termin *cavernement* (lat. *caverna* iz *cavus* – votel) je prvič vpeljal Bernard Gžze leta 1965, s katerim pojmuje dele, ki ga predstavljajo votline v kraškem masivu. Slovenska kraška terminologija je Gézov termin prevzela kot tujko - **kavernoznost** in ga istoveti z **votlikavostjo**, medtem ko Šušteršič in Knez v članku »Prispevek k slovenskemu speleološkemu pojmovniku« govori o kraški poroznosti. Gžze izraza *cavosité* in *porosité* ne istoveti s *cavernement*. Podobno bi lahko sklepali izraz **eksentrične tvorbe**, pod katerim razumemo poševne kapnike, katerih oblika ni pogojena z gravitacijo. Francoski izraz za tovrstno obliko kapnika je *excentrique*. Gre za besedo iz leta 1375, ki pomeni izsreden in izhaja iz srednjeveške latinščine, v krasoslovni pojmovnik jo

Slika 1: Izvir Fontaine de Vaucluse.

Slika 2: Izvir Estabel, (foto B.Mrak).

Slika 3: Primer kanjona reke Vis z meandrom v departmaju l'Hérault na jugu Francije(foto B.Mrak).

Slika 4: Primer sigovih ponvic iz jame Grottes de Thouzons (foto B.Mrak).

je prvič vpeljal B.Gčze leta 1957. Enako velja za **sifon** ali *siphon* v francoščini, ki je bil sprejet iz latinske besede *sipho* leta 1546 in označuje odsek rova, kjer sega skalni strop v vodo. Francoska literatura uporablja tudi izraz *voûte mouillante*. Naslednji zanimiv izraz je *caverne*, (lat. *cavus*), s katerim francoski in tudi drugi tuji krasoslovci označujejo podzemeljsko votlino, slovenski pa s prevzetim terminom **kaverna** poimenujejo umetno jamo, ki je bila najpogosteje narejena v vojaške namene. Možno je, da je slovenski izraz prišel v rabo tudi iz drugih romanskih jezikov. Podobne ugotovitve bi lahko potegnili tudi za izraz **korozija** ali *corrosion* v francoskem jeziku, ki izhaja iz latinskega glagola *corodo*. Kamnina **dolomit** pa je dobila ime po francoskem geologu Deodat de Dolomieu iz 18.stol, ki je leta 1784 odkril to apnencu podobno kamnino. V slovenščini z isto besedo označujemo tudi mineral, medtem ko francoski strokovnjaki poimenujejo kamnino z *dolomie*, mineral pa z *dolomit*.

Vpeljava tujih terminov v domačo terminologijo zahteva veliko natančnosti in doslednosti, saj v nasprotnem primeru lahko pride do napačne interpretacije, semantičnih odstopanj in s tem do zgrešene rabe. V našem primeru najdemo kar nekaj izrazov, ki niso bili pravilno sprejeti v domači pojmovnik.

Na prvem mestu velja izpostaviti kraški izraz **estavela**, pod katerim razumemo kraški vodni objekt z dvojno funkcijo - ob naraščajoči vodi izvira, ob upadajoči ima vlogo poirnalnika. Termin, ki je bil s takim pomenom prenešen tudi v Slovensko kraško terminologijo, ni pravilen, saj izvir "Estabel" v Languedocu nikoli ni deloval v zgoraj navedeni obliki. V domači regiji je poznan kot izvir z dokaj visoko temperaturo (22°C) in je od začetka prejšnjega stoletja izviral oziroma bruhal vodo samo osemkrat. Nazadnje leta 1996, ko je bil njegov pretok med 350 in 500 l/s (Estabel,1978). O izvoru imena obstajajo različne razlage: lahko bi izhajalo iz oksitanskega narečja, saj estervelhi pomeni vrtnec ali pa naj bi pomenilo, da se nahaja zraven hleva (L'Estabel,1996,Geze,1978). Krasoslovna veda potrebuje tudi tovrsten termin, zato francoski krasoslovci predlagajo uporabo imena *inversac* oziroma **inversak** ali *perte-emergence*. Ime so izbrali po izviru "Inversac", pri katerem gre dejansko za izmenično izviranje in poniranje in se nahaja nedaleč stran od "Estabel" (Gčze,1978). Problematika obeh terminov je bila znana že pred tremi desetletji in kljub temu, da se je izraz *estavela* udomačil v naši miselnosti, mislim, da se vse pogosteje zasledimo tudi termin *inversak*.

Naslednji tak izraz je termin **ponor**, s katerim slovenski krasoslovci imenujejo večjo (vodoravno) odprtino, v katero voda ponika - lahko reka, potok. Tudi v francoski kraški terminologiji najdemo zgoraj omenjeni izraz, vendar so pri interpretiranju nastala določena odstopanja. V Fénélonovem slovarju *Vocabulaire des phénomènes karstiques* iz leta 1968 lahko preberemo, da je ponor brezno ali jama, ki se nahaja na dnu polja, vrtače ali uvale in poirava vodo s površja oziroma lahko tudi bruha podzemeljsko vodo. Je torej odprtina z dvojno funkcijo. Na napačno interpretacijo je kasneje opozoril B.Gčze in leta 1971 v svojem slovarju »*Léxique des termes français de spéléologie physique et de karstologie*» navedel izraz *ponor* kot *perte localisé*, se pravi lokaliziran ponor. UNESCO-FAO slovar iz leta 1972 med francoskimi izrazi še navaja ponor kot sinonim za jamo, med novejšo literaturo pa se že pogosteje uporablja ponor v svojem pravem pomenu, kot na primer v Corneliuejevem slovarju iz leta 1985 ali vskritah Camilla Eka iz leta 1987.

Zgolj zaradi preglavic, ki jih imajo francoski krasoslovci pri določevanju teh pojavov, bi omenila še termine **polje**, **uvala** in **dolina**. Problematična je predvsem uvala, saj naj bi se po velikosti nahajala nekje med vrtačo in poljem in so tako strokovnjaki velikokrat v dilemi, ali gre za uvalo ali za majhno polje ali za veliko vrtačo. Poleg tega menijo, da je (po Cvijiću) uvala

nastala zgolj z združitvijo dveh ali več vrtač. Bistvena značilnost uvala je razgibano dno, ki je ali pa ne razčlenjeno z vrtačami, in strme stene. SKT loči posebej med vrtačasto in dolasto uvalo.

PODOBNOSTI IN RAZHAJANJA

Obe terminologiji lahko primerjamo tudi z vidika tipologij, ki jih poznata za posamezne kraške pojave. Natančno razdelano tipologijo pri obeh izrazoslovljih najdemo predvsem pri splošnih kraških pojavih kot so kras, polje, vrtača in škraplje. Seveda obstajajo določene neenakosti - za obe stroki kvečjemu dopolnilne, vendar bodo na tem mestu zaradi preobsebnosti predstavljene zgolj najbolj očitne. Za termin polje ima slovenska kraška terminologija izdelano natančnejšo klasifikacijo različnih tipov, opirajoč se na naslednje kriterije: geotektonika, oblika in lega v pokrajini, razmerje med neprepustnimi in prepustnimi kamninami, genetski in klimatski principi. V sklopu teh razlikuje preko 40 tipov polj. Pri delitvi samega krasa je sicer Gčzova razpredelnica kriterijev veliko bolj strukturirana, a zato obseg slovenskih terminov ne zaostaja za ustreznimi francoskimi. Podobno velja tudi za vrtače. Za škraplje francoski krasoslovci uporabljajo izraz *lapiez*, ki je osnovni termin za veliko večino mikroreliefnih oblik. Obe stroki se opirata na Boglijevo tipologijo.

Sem lahko uvrstimo še posebnost francoske terminologije pri poimenovanju izvira (*source* ali *émergence*). Ločijo namreč med kraškim izvirom, katerega voda prej še ni poniknila - poimenujejo ga z *exurgence*, in med ponovnim izvirom ponornice, kateremu pravijo *résurgence*. Prvi izraz je delo E. Fornierja, drugega je leta 1887 prvič uporabil Martel.

Določeni pojavi so posebej razdelani samo pri eni izmed obeh terminologij. Pri francoski kraški terminologiji so taki kraški pojavi naslednji:

* **hum** ali *houm* je osamljen korozijsko-erozijsko-denudacijski ostanek višjega reliefa, ki ga najpogosteje najdemo na dnu kraškega polja. Glede na obliko francoska literatura loči:

-*pyramides*: hum v obliki piramide,

-*formes élancées*: visok in tanek hum,

- *hum à sommet plat, tour, tourelle, turm*: hum z ravnim vrhom (v obliko stolpa),

-*mogote*: hum z zaobljenim vrhom (George, 1970).

Če se hum izoblikuje ob stiku oziroma križanju dveh vrtač nastanejo naslednje oblike:

-*hum en pitons, kegel, mogote* je vrsta huma, pogosta za tropski kras in ima obliko ozkega in koničastega stočca,

-*hum à degrés* je hum, ki ima pobočja v obliki stopnišča,

-*hum à arêtes* je hum z divergentnimi grebeni (Joly, 1997).

* **hodnik** je po Slovenski kraški terminologiji dokaj enakomerno širok in visok rov, po katerem je hoja sorazmerno omogočena. Slovenska kraška literatura pozna tudi termin galerija, za katerega pa navaja, da je neenotno poimenovan in pogosto pomeni isto kot hodnik. Ustrezajoč francoski izraz bi bil *galerie*, ločijo pa:

-*diaclase*: premočrtni, navpični hodnik, za katerega domnevajo, da je nastal zaradi razširitve diaklaze (razpoke) pod vplivom delovanja vode,

-*tunnel*: je hodnik pravilnega profila, podoben površinskemu tunelu,

-*passage*: gre za kratek hodnik, ki povezuje dva pomembnejša elementa jame. Sem bi lahko pripisali zvezni rov, ki povezuje dve ali več dvoran ali pasaja, ki tudi povezuje večje jamske prostore.

-*couloir, boyou*: je hodnik manjšega odseka,

-*diverticule*: označuje krajši hodnik, ki je pripet na večji hodnik in se konča kot slepi rov. Lahko bi rekli, da gre za slepi rov.

-*labyrinth*: labirint galerij oziroma blodnjak.

- * Za slovenske krasoslovce je **kotlica** okroglasta vdolbina gladkih sten s premerom nekaj centimetrov ali decimetrov, ko jo najdemo v stropu, na dnu ali na steni jame. V Slovenski kraški terminologiji je za francoski izraz naveden termin *marmite inversé*. Francoska kraška terminologija za vdolbine, ki se nahajajo na stropu podzemeljske jame uporablja termin *coupole*. Lahko je decimetrskih ali celo metrskih velikosti. Posebna oblika so *coupoles emboîtées*, pri katerih se sekundarna vdolbina nahaja v primarni. Med francoskimi krasoslovci lahko naletimo na navajanje terminov *marmite inversé* in *marmite de pression* kot sinonima, vendar B. Gžče odsvetuje tako uporabo. Fénélon odsvetuje samo uporabo termina *marmite de pression*. Za vdolbino cilindrične oblike, ki nastane v strugi bodisi površinskega bodisi podzemeljskega toka in je decimetrskih do metrskih velikosti, FKT navaja izraza *marmite* ali *marmite de géant*. Navaja še en termin *cupule*, ki po opisu najbolj ustreza kotlici, saj se lahko nahaja kjerkoli v jami in je centimetrskih dimenzij.
- * Podobno velja tudi za **lisičino** ali *étroiture*. Za rov, ki povezuje podzemeljske prostore, loči Gžče tri podtipi: *chatière*, kjer gre za prehod, ki je v preseku okrogel, *laminoir*, ki je širok in nizek prehod, in *diacalse étroite*, kjer je rov ozek in visok.

Za slovensko terminologijo v tem sklopu lahko izpostavimo pojave, kot sta **korozija**, za katero so v rabi naslednji podtipi: biogena, aluvialna, podtalna, robna, ploskovna, pospešena, linearna korozija in korozija mešanice, in **škavnica**, pri kateri ločimo obalno, podtalno, odprto in predrto. Za izraz **jama** loči slovenska kraška terminologija celo paleto jam po nastanku, razvitosti rovov ipd., kot so na primer vodna, suha, izvirna, ponorna, morska, abrazijska, aragonitna, erozijska, korozijska, mrtva, kristalna, podorna, tektonska, rečna, tunelska jama itd. Francoska literatura je ob tem veliko bolj skromna.

Ob listanju slovarjev ene in druge kraške velesile pade v oči bogatost besedišča pri francoski kraški terminologiji, saj naletimo na izredno veliko število pojavov, ki nosijo po dve imeni, kot recimo *tuf calcaire* in *tuf de source* (lehnjak), *vallée aveugle* in *vallée fermée* (slepa dolina), *reculée* in *bout du monde* (zatrepna dolina) ali *mondmilch* in *lait de lune* (jamsko mleko) in še veliko takih primerov. Sicer so včasih tudi manjša pomenska odstopanja kot na primer pri *réseau karstique* in *systeme karstique*, včasih pa gre pri teh terminih tudi za narečne izraze. Bogatost francoskega besedišča nasploh in kraškega v tem primeru utemeljujejo naslednji primeri kraških pojavov, ko nosijo po več imen, nekateri tudi po pet:

- kanjon: *canyon karstique*, *canon*, *gorge*, *defilé* (za površinske) in *canyon souterrain* (za pozemeljskega),
- brezno: *avaloir*, *abîme*, *gouffre*, *puits naturel*, *ponor (!)*,
- kraški jarek: *corridor karstique*, *couloir carstique*, *rue de rocher* (bogaz),
- podzemeljska bifurkacija: *diffluence souterraine*, *delta souterraine*, *confluence*,
- kotlica: *coupole*, *marmite*, *marmite de géant* ...

V slovenski kraški terminologiji so redki primeri, ko ima pojav dvojje ali več imen. Taka sta na primer **lehnjak**, ki mu pravijo tudi lehkovec ali maček, in **prenikajoča voda**, ki jo lahko poimenujemo tudi pronikajoča voda. 5 imen navaja Slovenska kraška terminologija samo za **kraški izvir**, ki v določenem časovnem razmaku narašča in upada ter lahko obdobje tudi presihata: zaganjalka, minutnik, presihajoči izvir, intermentni izvir in periodični izvir. Za večjo udornico

ali brezno s širokim skalnatim vhodom, kjer se zadržujejo golobi, navaja SKT tri ljudska imena: golobinka, golobina in golobnjača. Izvir sladke ali braktične vode pod morsko gladino ali gladino plime ima prav tako tri imena: brojnica, vrulja in podmorski izvor.

Redki so obratni primeri, ko eno ime velja za dva različna pojava. Francoski krasoslovci imajo termin *gour*, s katerim poimenujejo tako sigovo ponvico in jezerce nastalo v njej, kot tudi globoko jezerce, nastalo na primer ob vznožju slapa. Ob tem ga večkrat uporabljajo vzporedno s tipom vokliškega izvira.

Francoski krasoslovci so domišljiji prepustili prosto pot tudi pri podzemeljskih oblikah, še posebno pri pojavih, ki nastanejo iz sige: *dents de cochon* pravijo majhnim kalcitnim tvorbam, ki so tanke in podolgovate oblike in spominjajo na prašičje zobe, stalaktite, ki so tanki, majhni in rahlo izbočeni poimenujejo s *stalactites en pis de vache*, ker spominjajo na sesek od vimena. Tudi stalagmiti nosijo imena po obliki, na katero spominjajo, na primer *stalagmite en pile d'assiettes* (stalagmit kot kup kročnikov), *stalagmite en pomme de pin* (stalagmit, čigar oblika spominja na smrekov stor) ali pa *stalagmite à grandes feuilles* (stalagmite v obliki velikih listov).

Na koncu še nekaj kraških pojavov, rezerviranih za posamezno terminologijo. **Calanque**, izpeljan iz provalsalsčine *calanca*, čigar praindoevropski koren pomeni *kal*, *chaux* oziroma kamen, apnenec in daje ime enkratni pokrajini ob obali med Marseillem in Cassisom na jugu Francije. Po Fénélonu gre za doline ob obali, ki so bile zalite z morsko vodo bodisi zaradi transgresije bodisi zaradi zrušitve stropov predhodnih jam ali pa zaradi delovanja obeh dejavnikov skupaj. Slovenska obala česa takega •al ne premore. Naslednji zgled je **source vaclusienne**, pri katerem gre za izvir Fontaine de Vaucluse podzemeljske reke Sorgue v Provansi. Izraz je leta 1858 vpeljal v rabo Fournet in je rezerviran zgolj za kraške izvire, katerih podzemeljski rov ali sifon je dviganjč se proti površju in za človeka prehodan samo z ustrezno potapljaško opremo s pripravami za dihanje (Fénélon, 1968). Izvir ima velik pretok, ki lahko zelo variira - med 4 in 150 m³/s. Slovenska kraška terminologija uporablja izraz vaukluški izvir, vendar menim, da bi bil z vidika fonetične izgovorjave primernejši izraz vokliški izvir (slika št. 4). V starejši francoski literaturi ni bilo zaslediti ustreznega francoskega izraza za slovensko **koliševko** ali **koleševko**, ki je po Gamsu več deset metrov globoka in široka kotanja, navadno s skalnimi, prepadnimi stenami in vidnim, večidel skalnim dnom.

ZAKLJUČEK

Primerjava kraških izrazov slovenske in francoske terminologije je z etimološkega vidika pokazala vzajemne vplive, razlike pri poimenovanju in delitvi bolj svojevrstnih terminov, podobnosti pri bolj splošnih terminih ter izpostavila nekatere posebnosti. Poznavanje strokovne kraške terminologije v obeh obravnavanih jezikih je potrebno tako pri mednarodnih sodelovanjih kot za prevajanje strokovnih tekstov, saj je s tem omogočeno dopolnjevanje vedenja o krasu ter nemoten in predvsem pravilen pretok novosti. Članek poskuša izpostaviti nekatera odstopanja v poimenovanjih in razlike v tipologijah z namenom še boljšega medsebojnega (spo)razumevanja. Število prevzetih terminov obeh terminologij je zgovoren izraz o tesnem medsebojnem vplivu strok, vendar nas hkrati napačno prevzeti izrazi opozarjajo na hude posledice pri nezadostni pazljivosti sprejemanja tujih terminov v domače izrazoslovje.

VIRI IN LITERATURA

- Sous la dir. Ambert, P., 1996: L'Estabel (Cabrières – Hérault) sa source - son patrimoine géologique et humain, Atelier Graphique Saint-Jean, Albi, 16 str.
- Cornelieu, P., 1985: Microglossaire de stygologie. Theoretical and applied karstology, 2, 24-45 str., Bucharest.
- Ek, C., 1987: Les phénomènes karstiques. Notes de cours. Université de Liège. France
- Fénelon, P., 1968: Vocabulaire français des phénomènes karstiques, Mémoires et documents du CNRS, volume 4 Paris, 13-68 str.
- Gams, I., 1973: Slovenska kraška terminologija. Zveza geog. Inst. Jugoslavije, knjiga I, Ljubljana, 76 str.
- Gams, I., 1962: Kraška terminologija. GV, 34, Ljubljana., str. 115- 122.
- George, P., 1970: Dictionnaire de la géographie. P.U.F., Paris, 448 str.
- Gčze, B., 1973: Lexique des termes français de spéléologie physique et de karstologie. Annales de Spéléologie, 28, 1-20 str.
- Gčze, B., 1971: Problèmes de terminologie spéléologique. Spelunca, 11, 28-30 str.
- Gčze, B., 1987: Les mésaventures des sources de l'estavelle et de l'inversac en Languedoc méditerranéen. International Journal of Speleology, 16, Trieste, 101-109 str.
- Joly, F., 1997: Glossaire de géomorphologie. Masson - Armand Colin Editeurs, Paris, 185-197 str.
- Kranjc, A., 1998: Martelov pomen za speleologijo na Slovenskem. Kras, 25, 36-38 str.
- UNESCO - FAO, 1972: Glossary and multilingual equivalents of karst terms. First preliminary edition. UNESCO, Paris, SC/WS/440.
- Panoš, V., 2001: Karsologická a speleologická terminologie, Knižné centrum, ěilina, 352 str.
- Savnik, R., 1962: Poimenovanje kraških jam, GV, 34, Ljubljana, str.133-135.
- Šušteršič, F. & Knez, M., 1995: Prispevek k slovenskemu speleološkemu pojmovniku, Naše jame, 37, 153-169 str., Ljubljana.
- Snoj, M., 1997: Slovenski etimološki slovar. Založba MK, 900 str., Ljubljana.
- Veliki slovar tujk, 2002, Cankarjeva založba, Ljubljana, 1303 str.
- Le dictionnaire etymologique, Larousse, 2001.
- Le dictionnaire historique de la langue française, Le Robert, 1992, Paris.